

Duurzame gewasbescherming dreigt hoofdpijndossier te worden

Nog veel onduidelijkheid over kosten alternatieve onkruidbestrijding

'Niet goed rentmeesterschap, maar de politieke kleur van een gemeentebestuur bepaalt welke onkruidbestrijding ik kan inzetten.' Dat zegt Wilco Boender, commercieel manager van Verheij Integrale Groenzorg. De voormalig inspecteur van de inspectiedienst van LNV is kritisch over het verbod op chemische onkruidbestrijding en voorziet grote problemen bij de uitvoering ervan.

Auteur: Paul van der Sneppen

Als het aan de Tweede Kamer ligt, gaan per 1 januari 2018 alle chemische herbiciden in de ban. Voormalig staatssecretaris Joop Atsma (Infrastructuur en Milieu) heeft de technische haalbaarheid en financiële betaalbaarheid van het plan laten onderzoeken. Dat resulteerde in april van dit jaar in het rapport Inventarisatie Onkruidbestrijding op Verhardingen, uitgevoerd door onderzoeksbureau Tauw.

Terughoudend

Het debat rondom het verbod op chemische onkruidbestrijding ligt gevoelig. Geert Cuperus, projectleider van het onderzoek, kan dat bevestigen. Hij is dan ook zeer terughoudend als hij door Stad & Groen wordt benaderd om iets te

zeggen over de reacties op het rapport en de gevoeligheden die daarin besloten liggen: 'We hebben met het ministerie besloten het rapport niet verder te commentariëren. Dat is onze rol niet en het ligt allemaal veel te gevoelig.'

De onderzoeker loopt duidelijk op eieren. Enerzijds wil hij het rapport graag toelichten, maar hij is ook huiverig om zich in het debat te mengen: 'Er is door de vorige staatssecretaris een besluit genomen over een verbod op glyfosaat. Dat besluit moest onderbouwd worden met een onderzoek naar haalbaarheid en betaalbaarheid. Daar zijn wij als onderzoeksbureau voor gevraagd en dat hebben we gedaan. De resultaten bieden de politiek voldoende vertrouwen om het besluit

te handhaven. Meer kan ik daar niet over zeggen.'

Ergernis

Boender ergert zich aan de wijze waarop het besluit tot stand is gekomen: 'Technisch is het zeker haalbaar om alternatieve methoden toe te passen. Maar ik vraag me werkelijk af of het milieu daar het best mee is gediend.'

De groenondernemer voorziet bovendien veel problemen bij de uitvoering en handhaving van het verbod. Er zijn volgens hem nog steeds veel te veel onduidelijkheden over de kosten en hoe de onvermijdelijke ontheffingen geregeld moeten worden: 'Dat wordt eindeloos soebatten over wie

wel en wie niet op die limitatieve lijst mogen.'

Arbeidsintensief

Vanuit commercieel oogpunt is het verbod op chemische onkruidbestrijding voor Boender eerder een zegen dan een vloek, haast hij te benadrukken als hem naar zijn standpunt wordt gevraagd: 'De maatregel levert ons alleen maar meer werk op. De onkruidbestrijding wordt er arbeidsintensiever door. Daar zal je mij niet over horen klagen. Ik zie daar voor onze onderneming geen enkele bedreiging in. Integendeel.'

Toch laat Boender zich in het debat vooral horen als scepticus, als het gaat over een verbod op chemische bestrijdingsmiddelen. In juni mocht hij, op uitnodiging van de Tweede Kamer, tijdens een hoorzitting over de Tweede nota duurzame gewasbescherming zijn verhaal doen. Het werd vooral een pleidooi voor wat hij zelf aanduidt als boerenverstand: 'De emoties voeren de boventoon in dit debat. Dat leidt vooral tot links georiënteerde, ideologische keuzes en zeker niet altijd tot de meest verstandige beslissingen.'

Verschraling

Centraal in het debat staat het gebruik van het bestrijdingsmiddel glyfosaat, het werkzame bestanddeel in (onder meer) het middel Roundup van de Amerikaanse biotechmultinational Monsanto. Glyfosaat wordt door tegenstanders van het middel in verband gebracht met algehele verschraling van de biodiversiteit.

Die zorg voor het milieu deelt Boender. Maar hij legt de verantwoordelijkheid voor milieuschade meer bij de gebruikers van glyfosaat dan bij het middel zelf: 'Twintig jaar geleden waren we nog helemaal verkeerd bezig. Mijn vader gebruikte het middel in die tijd als hovenier nog volvelds. Dat kwam neer op zo'n zeven liter glyfosaat per hectare. Maar er is veel veranderd in dat opzicht. Nu gebruiken we glyfosaat met geavanceerde technieken heel lokaal, een heel kleine dosering per plantje. Dat komt neer op gemiddeld een halve liter op een hectare.'

Biodiversiteit

Ook met de biodiversiteit is het volgens Boender beter gesteld: 'Dertig jaar geleden struinde ik als tienjarig jochie velden en sloten af op zoek naar een kikker of libelle. Die waren toen nog lastig te vinden. Als ik dat nu doe met mijn tienjarig zoontje, treffen we een veel grotere variëteit aan bloemen, insecten en waterleven aan.' En toch voeren angst en zorgen over de toekomst van de planeet de boventoon. Het debat rond glyfosaat is volgens Boender vertroebeld door al die hoog oplopende emoties: 'Voor de oprechte zorgen over het milieu heb ik wel begrip. Maar een open debat is daardoor helaas bijna niet meer mogelijk.'

Kaarten geschud

Met dat gevoel kwam hij ook terug van de hoorzitting in de Thorbeckezaal: 'De kaarten zijn al geschud voor je met iemand in gesprek gaat over

dit onderwerp. Het is bijna ondenkbaar dat een lobby Groen Links of de Partij voor de Dieren ervan kan overtuigen dat selectief chemisch bestrijden van onkruid op verhardingen misschien wel milieuvriendelijker is dan de alternatieve methodes.'

'Er worden grote problemen verwacht bij het vrijstellingenbeleid voor glyfosaat'

Boenders doelt daarmee op de veelbesproken nadelen van alternatieve bestrijdingsmethoden. Borstelen produceert veel fijnstof en de methoden waarbij veel warmte-energie wordt gebruikt, zoals heet water en branden, veroorzaken een grote CO₂-uitstoot. 'De meest efficiënte methode is daarom een combinatie van alle technieken, inclusief selectieve chemische bestrijding. Een geïntegreerde toepassingsmethode is beter voor het milieu en voor de portemonnee.'

Kosten

Over de kosten is het laatste woord nog niet gesproken. Ook het Tauw-rapport, bedoeld om onder meer inzicht te verschaffen in de betaalbaarheid van de beleidsplannen, spreekt daarover geen duidelijke taal. Het bevestigt vooral wat iedereen eigenlijk al wist: de kosten van niet-chemische bestrijding zijn significant hoger.

Exacte cijfers zijn bijna niet te geven, zegt Cuperus daarover. Dat heeft vooral te maken met het feit dat de bandbreedte van de kosten groot is: 'Niet-chemisch is duurder, maar gemeenten kunnen die meerkosten ook fors drukken. Dat kan door beschikbare methoden heel efficiënt in te zetten. Maar ook door de publieke ruimte anders in te richten of door op bepaalde plaatsen een lager onderhoudsniveau te accepteren kunnen kosten gedrukt worden. Uiteindelijk is het zo dat, wanneer een gemeente besluit het budget te handhaven, de meerkosten nihil zijn.'

Bandbreedte

Die enorme bandbreedte maakt het ook lastig om iets te zeggen over de kosten van het glyfosaatverbod op landelijk niveau, zegt Cuperus: 'Maar het lag ook niet besloten in onze opdracht van het ministerie om de totale kosten voor de BV Nederland door te rekenen.' Wel zijn de opstellers van het rapport erin

geslaagd aan de hand van praktijkvoorbeelden een beeld te scheppen van wat gemeenten te wachten staat en hoe sommige gemeentebesturen daar nu al in de praktijk mee omgaan.

'Na een aanvankelijke ban op chemie werd de behandeling hervat, ditmaal 80% chemisch'

Potje voor duurzaamheid

Zo wordt de gemeente Oss aangehaald. Daar is in 2010 het gebruik van glyfosaat helemaal gestaakt. Daarmee gingen de kosten voor onkruidbestrijding op verhardingen driemaal over de kop, in totaal 240.000 euro aan meerkosten. Oss dichtte het gat in de begroting door een speciaal potje voor duurzaamheid aan te spreken. Renkum heeft duidelijk meer moeite om zijn weg naar chemievrije onkruidbestrijding te vinden. Het gemeentebestuur is er, ondanks zijn ambities op dit vlak, in ruim 23 jaar niet in geslaagd chemie uit te bannen.

Bezuinigingen

In 1990 ging Renkum al over op niet-chemische bestrijding. In 2004 wordt vanwege bezuinigingen besloten chemie toch beperkt in te zetten. Zeven jaar later besluit de gemeente, eveneens om budgettaire redenen, een groot deel van de openbare ruimte helemaal niet meer te behandelen. Maar dat leidt al snel tot veel klachten van inwoners. Het bestrijdingsregime wordt hervat, maar ditmaal 80 procent chemisch.

Als het verbod op glyfosaat in 2018 ingaat, wil Renkum de meerkosten die daaruit voortvloeien opvangen binnen het bestaande budget voor beheer en onderhoud. De post onkruidbestrijding zal dan maar liefst 20 procent van het totale budget beslaan.

Kostenraming

In tegenstelling tot Tauw hebben onderzoekers van Wageningen UR/Plant Research International (PRI) zich vorig jaar wel gewaagd aan een totale kostenraming van het verbod op chemische bestrijding. Ze becijferden de landelijke meerkosten van een volledig verbod op chemische bestrijdingsmiddelen op niet-landbouwterreinen

op 110 miljoen euro. Net als Tauw spreekt ook de Wageningse universiteit nadrukkelijk van een grote bandbreedte in de kosten. De meerkosten kunnen volgens het PRI-onderzoek uiteenlopen van 73 miljoen tot 210 miljoen euro.

Als Cuperus wordt gevraagd of die raming door het Tauw-onderzoek wordt ondergraven, klapt de onderzoeker dicht: 'Dat zijn precies het soort vragen waar ik niet op in kan gaan. Dat ligt allemaal veel te gevoelig.'

Hete aardappel

Zo'n zelfde hete aardappel vermoedt Boender ook achter de kosten die gemoeid zijn met waterzuivering als gevolg van glyfosaatgebruik. Milieuvadvisbureau Syncera, tegenwoordig MWH (Montgomery Watson Harza), becijferde die kosten in 2005 op 6 tot 12 miljoen euro. Het gaat daarbij om de monitorings- en zuiveringskosten, toe te schrijven aan het gebruik van bestrijdingsmiddelen op verhardingen. Tauw refereert in dit verband aan een richtgetal van zes cent per vierkante meter behandeld oppervlak. Die cijfers zijn volgens Boender in het glyfosaat-

debat ten onrechte gebruikt om het pleidooi voor een verbod kracht bij te zetten: 'Maar als dat argument bij nader onderzoek geen stand houdt, wordt daar geheimzinnig over gedaan. Tijdens een voorpresentatie van het Tauw-rapport op het ministerie van Infrastructuur en Milieu kregen we een sheet te zien. Daarop stond dat RIWA-Maas heeft verklaard dat er geen meerkosten zijn in het zuiveringsproces, omdat er ook op andere stoffen gezuiverd moet worden. Van die verklaring zie ik later niets in het eindrapport terug. Daar heb ik mij erg over verbaasd. Het wekt op zijn minst de indruk dat ambtenaren feiten selectief presenteren om brede steun te krijgen voor een verbod.'

Waterzuivering

Over de kosten van waterzuivering vanwege glyfosaatgebruik wil Cuperus slechts kwijt dat zijn team eerdere ramingen van Syncera niet heeft kunnen verifiëren. Of ze van tafel kunnen? 'Dat laten we aan anderen over, om een dergelijke conclusie te trekken,' antwoordt de onderzoeker diplomatiek. Hij weerspreekt desgevraagd wel de suggestie dat bevindingen van RIWA-Maas over de kosten van waterzuivering zijn weggemoffeld: 'Ook voor wat RIWA-Maas zegt over de kosten van de waterzuivering geldt dat we het kunnen bevestigen noch weerleggen. Onderzoek naar de kosten van waterzuivering lag niet besloten in onze onderzoeksopdracht en daarom vind je er in het eindrapport weinig over terug.'

'Bovendien moet het verhaal van RIWA-Maas ook nog in een andere context gezien worden', voegt Cuperus daaraan toe: 'De kosten van waterzuivering vinden ze minder belangrijk dan het glyfosaat-gehalte in het water. Die overschrijdt soms het drinkwatercriterium. Daar maakt RIWA-Maas zich wel zorgen over.'

Vrijstelling

Onduidelijk is ook nog voor wie het verbod gaat gelden. In het Tauw-rapport wordt in dit verband de petrochemische industrie op voorhand uitgesloten. Om veiligheidsredenen is het daar namelijk niet mogelijk om onkruid te bestrijden met alternatieve methoden zoals branden of stomen. 'Daar is vervanging van glyfosaat vrijwel onmogelijk,' schrijven de onderzoekers van Tauw in hun rapport.

Vrijstelling

Zelfs de lobbygroep Stichting Niet-chemische Onkruidbestrijding (NCO) erkent die beperking van het voorgenomen verbod. 'De stichting heeft

om die reden geadviseerd een limitatieve lijst op te stellen van bedrijven die vrijgesteld kunnen worden van het verbod op glyfosaat,' weet Boender. Hij voorziet echter grote problemen met zo'n vrijstelling: 'De discussies over wie wel en wie niet op die lijst mogen, zullen nooit ophouden.'

Als de petrochemie om veiligheidsredenen wordt vrijgesteld van het verbod op glyfosaat, verwacht Boender bijvoorbeeld dat ook alle terreinen waar met hoogspanning wordt gewerkt aanspraak maken op de vrijstelling: 'Denk bijvoorbeeld aan ProRail, en bij de hoogspanningsoverslagstations van Tennet hoef ik ook al niet aan te komen met alternatieve bestrijdingsmethoden.'

'De maatregel zal vooral gemeenten treffen, die zich altijd wel aan de regels houden'

Illegaal gebruik

De groenondernemer verwacht ook dat het verbod op glyfosaat grootschalig illegaal gebruik tot gevolg heeft: 'Er is weinig draagvlak voor de maatregel, vooral in het bedrijfsleven. Zelfs de multinationals met een ijzersterke duurzame reputatie willen vaak niet aan alternatieve onkruidbestrijding. Wij bedienen een grote logistieke multinational met grote bedrijfsterreinen. Daar heb ik alternatieve methoden voorgesteld. Maar dan krijg ik als antwoord: 'Uw selectieve chemische methode volgt toch de DOB-richtlijnen (Duurzaam Onkruidbeheer op Verhardingen)?' En dan vinden ze het eigenlijk wel best. Ik verwacht daarom straks nog veel vaker niet-gecertificeerde arbeidskrachten, onbeschermd, met een gifspuit over terreinen te zien lopen.'

Veel zal die mensen ook niet in de weg gelegd worden. Het toezicht op de handhaving van de wet schiet schromelijk tekort om dat soort excessen tegen te gaan, stelt Boender. Tot 2005 was hij zelf als 'gifspeurder' werkzaam voor de inspectiedienst van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedsel (LNV): 'Tot 2005 gingen de inspecteurs nog zelf het veld in om excessen op te sporen. Nu blijft het vooral bij administratieve controles en controles op basis van theoretische risicoanalyses. In de acht jaar dat ik nu bij Verheij zit, heb ik precies één keer inspecteurs over de vloer gehad met een administratieve vraag.

Ik heb ze uitgenodigd om ook nog even in de bestrijdingsmiddelenkast te kijken. Daar hadden ze geen belangstelling voor. Dat stond niet op het werkbriefje.'

Verwaarloosbaar

Boender verwacht dat Verheij BV ook na 2018 nog regelmatig bij klanten selectieve chemische onkruidbestrijding zal toepassen: 'Ongeveer 70 procent van onze omzet komt van andere opdrachtgevers dan gemeenten. Een deel daarvan kan om veiligheidsredenen nooit helemaal zonder glyfosaat werken.'

En dan zijn er nog de kleinere bedrijven, die, zoals Boender het stelt, 'zelf gaan knoeien'. Als het verbod zich beperkt tot gemeenten en bedrijven, met uitsluiting van de landbouw, kunnen die na 2018 nog gewoon glyfosaat kopen bij het tuincentrum.'

De maatregel zal volgens de groenondernemer daarom vooral gemeenten treffen: 'Die werken, zo is mijn ervaring, wel altijd keurig volgens de regels. Dat gaat de gemeenschap belachelijk veel geld kosten. Maar het effect van die investeringen op het milieu zal in het beste geval verwaarloosbaar zijn, vrees ik.'

Stuur dit artikel door!

Scan of ga naar:

<http://www.stadengroen.nl/artikel.asp?id=41-4094>